

Sánta Ferenc: Egy nép szószólója

A képességét dicséri, ha egy húszesztendős fiatalember az ország irodalmi közvéleményének a figyelmébe kerül. De igen nagy tehetséget kell feltételeznünk, és újszerűséget is, ha az úgynevezett középosztály is kötelességének tekinti ismerni őt, vitatkozni művészetéről, és megvásárolni több kiadásban a könyveit.

Nehéz hasonlót találni, hogy egy költő huszonkét vagy huszonhárom esztendő korára egy egész nemzet előtt ismert legyen. Hogy költeményeit a földművelő parasztok, a halászok, a fuvarosok, a betyárok és vándorló mesterlegények is betéve tudják, alkalomadtán elszavalják, és ha úgy tetszik, énekeljék is. Ez a felemelő dolog Petőfi Sándorral megtörtént.

Az ő költészete volt az, amely még életében egy egész nemzet közkincsévé vált. A csodát a köznép szolgáltatja, mert javarészt írástudatlan létére volt képes felfigyelni ezekre a versekre, és aztán hallomásból meg is tanulni őket. Költőnek és népnek ily gyors és maradéktalan azonosulása egyként készlet meghatott alázatra és tiszteletre mind a két fél irányába. Milyen óriás a költő, ha tehetsége ily messzire és mélyre sugárzik, és milyen nyitott lelkű és értelmű minden szépre és igazra a nép, ha azonnal magába fogadja azt. Ezzel végeredményben a nemes közhelyet fogalmaztuk meg: a művészet lényegéből fakadó törvény érvényesült, vagyis az író ígét hirdet, az emberek pedig éhesek az igazságra.

A művészet és ezen belül irodalma az, amivel a nép úgy-ahogy képes áttörni a rabság korlátait, és írói, költői lesznek a szószólói. S a dolgok természeténél fogva sokkal nagyobb mértékben, mint a nagyobb létszámú, szerencsésebb sorsú nemzetek írói. Ezért van, hogy a hasonló sorsú, kegyetlen történelmet élt kis népeknél – akár a magyarságnál is – író és nemzete viszonya más. Ezért van, hogy gyerekeink hamarabb tanulják meg költőink nevét, mint bárki másét a történelemből. Mert nemzete sorsáért felelősséget érző politikus hiányában írástudóiban találta meg a vezetőit, és csak nekik nyújthatta teljes bizalmát. És erkölcsiség, becsület, a nép szeretete ezt rója íróira is, ennek a kötelességnek a vállalásában gyakorolják művészetüket.

Közöttük is a leghatalmasabb Petőfi Sándor volt. Nagy műveltségén, erkölcsi emelkedettségén, megalkuvást nem ismerő felelősségérzetén túl azért is, mert ő volt a legelső, aki egekig szárnyaló gondolatait, csillagokat ostromló indulatát a legegyszerűbb nép nyelvén tudta elmondani. S tudjuk mindannyian, hogy ez csak a legnagyobbaknak jut osztályrészül, ez a képesség csak öbennük munkál hiánytalanul.